

CEL OBERT

Butlletí Trimestral

Núm. 21

Hivern 2024

Editorial

El 1947 l'ONU va aprovar la partició de Palestina en dos estats, un d'àrab i l'altre de jueu.

Aquella partició no es va dur mai a terme i, l'any següent, el dirigent sionista Ben Gurion proclamà unilateralment l'estat israelià. Des d'aquell moment el poble palestí no ha deixat de patir:

han estat expulsats de gran part del seu territori, maltractats massa sovint pels seus suposats germans dels països àrabs veïns i, de manera més o menys violenta, més o menys intensa, però sempre mantinguda, per l'estat que ocupa (il·legalment) aquest territori. Un estat que fomenta activament els assentaments d'uns colons d'ideologia ultranacionalista en el territori de Cisjordània i manté un règim que Nelson Mandela no dubtà a identificar amb l'apartheid que havia patit el seu propi país, Sud-àfrica.

El poble jueu no és el responsable de tot això. Però si que ho són els governs de l'Estat d'Israel. Molt especialment el seu govern actual, que ara mateix està portant a terme una estratègia criminal d'extermini de la població palestina, assassinant homes i dones, xiquetes i xiquets, periodistes... destruint hospitals, atacant esglésies i mesquites, obligant la població a desplaçar-se i atacant-la mentre ho fa. I no ens valen les excuses ni les equidistàncies: cap acte terrorista pot justificar una reacció tan desmesurada i tan injustament dirigida contra una població innocent.

Probablement l'objectiu final del govern Netanyahu és l'expansió d'Israel a tot el territori històric de Palestina. I afirmar això no ens converteix en antisemites (al capdavall, tan semites són els palestins com els jueus). Admirem el poble jueu per molts motius, però denunciem el sionisme de la mateixa manera que denunciem qualsevol ideologia que propugne l'expansió d'un grup humà basada en la persecució d'un altre grup humà. És molt trist veure que són precisament els suposats hereus de les víctimes del genocidi més salvatge que s'ha comès en la història de la humanitat els responsables d'aquestes atrocitats.

NO SOC RACISTA

Foto: Bokra.net

I també en són responsables les potències internacionals –molt especialment els Estats Units– que ho permeten, probablement per uns vergonyants interessos econòmics i estratègics. Només un canvi radical d'actitud per part d'aquestes potències podrà acabar amb aquesta situa-

ció i assegurar un futur de pau i convivència. Ara per ara, això sembla molt llunyà, però no podem acceptar cap altre final d'aquesta història. Malgrat tot, confiem que un dia, més prompte que tard, musulmans, jueus, cristians, agnòstics i ateus podrem passejar junts, feliços i lliures per una Jerusalem, administrada per una autoritat laica i democràtica, que és la ciutat més sagrada per a aquelles tres religions que, al capdavall, comparteixen un mateix Déu, i és també Patrimoni de tota la Humanitat.

A L'ENCALÇ DEL CINEMA

Pedra Uris

L'Escola de Brighton: Els pioners que van inventar el que es va haver de tornar a descobrir

A principis del segle passat, a Brighton, una platja de moda amb un clima relativament benigne situada al sud d'Anglaterra, a uns 100 quilòmetres de Londres, es donaven cita nombrosos fotògrafs atrets per les possibilitats de treball que ofería la presència de turistes de classe alta. Amb l'aparició del cinematògraf adquireixen els seus propis equips i, entre els anys 1900 i 1910, fan diversos curtmetratges que incorporen una sèrie d'avanços en el llenguatge cinematogràfic els quals trigarien anys a tornar-se a *descobrir*. Es tracta d'un dels moviments més

efimers i sorprenents dels primers temps del cinema, que Georges Sadoul va anomenar *l'Escola de Brighton*. Les seues grans aportacions van ser:

- La varietat de plans, ja que a més de l'habitual pla general frontal van utilitzar plans mitjans, primers plans i grans primers plans.

- La descomposició de l'acció en escenes successives, en lloc de resoldre-la en el format teatral del pla general frontal.

- La introducció del trucatge i l'impossible en un moment molt primerenc, en alguns casos fins i tot abans de l'apoteosi de la ficció de Méliès a *Voyage dans la Lune* (1902). Els dos cineastes fonamentals d'aquest moviment van ser James Williamson (1855/1933). El 1897, quan el cinema només té un any d'edat, filma una regata en plans alterns, les barques i els espectadors, i conclou amb l'arribada a la meta. Està anticipant el muntatge i fins i tot inclou un pla en moviment dels espectadors pres des d'una barca. Res d'això no s'havia fet fins aquell moment i trigaria uns anys a tornar-se a fer.

El 1900 realitza un dels seus films més notables, *Attack on a chinese mission station*, una pel·lícula de quatre minuts amb un episodi de la guerra dels bòxers, que està dividida en quatre quadres, amb una alternança d'espais dramàtics que guarden una relació de causa/efecte, una cosa completament insòlita en aquestes dates, en què la narració era una successió de quadres en progressió, encara sense aquesta relació causa/efecte tan característica de la ficció en general i del relat cinematogràfic en particular.

Alguns d'aquests curts, de rabiosa avantguarda al seu moment, són: *A big swallow* (1901), en què un cavaller molest perquè un fotògraf l'està retratant avança cap a la càmera amb la boca oberta, fins a ocupar tot el pla, i després s'allunya mastegant com si se l'haguera menjat. *A Stop thief* (1901), narra la persecució d'un lladre en tres escenes diferents, quan l'habitual era resoldre aquestes escenes en un pla i un escenari únics, fent que els personatges donaren voltes l'un darrere l'altre. *An interesting story* (1905) explica un relat d'humor de molta modernitat, amb les situacions còmiques que viu un home que no pot deixar la lectura d'un llibre i amb un desenllaç que constitueix tota una surrealista bestreta de *l'slapstick* (accions d'exagerada violència física que no tenen conseqüències de dolor o lesions i que funcionen com a element còmic), un recurs que arribaria molts anys més tard. Tot i aquesta fogositat creativa, la seua filmografia s'esgota el 1910.

George Albert Smith (1864/1959). Els seus primers passos van ser espectacles d'hipnosi i percepció extrasensorial als escenaris teatrals. Comença fent preses a la platja el 1897 i al cap de poc descobreix, en paral·lel amb Méliès, la tècnica de la sobreimpressió i realitza una sèrie de curts poblats d'espectres i fantasmes. També patenta un primi-

tiu sistema de cinema en color, el Kinemacolor, mitjançant l'aplicació d'un sistema de filtres vermells i verds a la projecció.

És el primer a utilitzar el primer pla, de vegades justificat per l'ús d'instruments òptics, com succeeix a *La lupa de l'àvia*

(1900), i d'altres per mostrar el detall que es perd al pla general, com a *Sick kitten* (1903), que trenca la mirada teatral del cinema primitiu, cosa que no seria *descoberta* fins molts anys més tard per Griffith amb *El naixement d'una nació* (1915), el punt de partida del cinema modern. *A Let me dream again* (1900), una reflexió sobre l'efímer de la passió amorosa que es converteix en rutina i fastigueig en la maduresa i el matrimoni, filma per primera vegada els desitjos i els pensaments. *Mary Jane's Mishap* (1903) explica una història absolutament embogida que inclou nombrosos trucs, amb una criada que surt volant per la xemeneia a causa d'una explosió i que més tard s'aixeca de la tomba per recuperar la seua ampolla de combustible. Amb tot, la seua obra més sorprenent és *The kiss in the tunnel* (1899), en què manipula el temps, cosa que el cinema encara trigaria anys a *descobrir*. De nou, i també malgrat aquesta fogositat creativa, la seua carrera s'extingeix el 1908.

Desconeguda i ignorada, l'Escola de Brighton s'allunya dels fonaments teatrals dels primers anys del cinematògraf amb la mobilitat del punt de vista de la càmera i un primer esbòs del muntatge, els fonaments del llenguatge cinematogràfic modern, que es *descobriran* uns anys més tard.

La Escuela de Brighton

EL RACÓ DE LA FORMIGA

Victor Lluïma

El porquet perdut de Sant Antoni

L'any 1998, la meua dona i jo férem un viatge col·lectiu per terres de *La Mancha*, fent amistat amb una altra parella, ella amb una imatge de dona nòrdica, amb un ros intens, i ell, home de gran alçada i corpulència, amb un poblat bigot, també ros, però sorprenentment parlant en valencià. Ens digueren que ell era de València i ella d'Alginet, dient-los nosaltres que érem de L'Eliana, poble que havíem adoptat com a nostre, considerant-nos "Elianners".

Ell feu un grunyit, i amb ulls ben oberts i un marcat somriure en el rostre, ens digué que d'alguna manera també ell era Elianer, perquè des de ben menut havia passat moltes

temporades, a casa d'un oncle de son pare, contant-nos una anècdota personal.

Segons manera, cap a l'any 1944/45 estava passant una temporada a casa dels seus familiars, i arribada l'hora de dinar, tan prompte va seure a taula, va entrar l'oncle completament fora de sí, fent crits, soltant gripaus i colobres

per la seua boca, i cridant:

"Quins pocavergonyes que són alguns, no vos podeu imaginar el que ha passat"

La tia li va preguntar, què era el que havia passat per a estar tan fóra de si, i ell no parava de cridar, inclús amb algunes "Paraulotes", dient-nos:

"Com agafe jo al què ho ha fet li pegaré una pallissa que no tindrà ganes de tornar a fer res similar"

El porquet que teníem a la dula pels carrers, per a la nit de Sant Antoni, lliure i alimentat entre tots, no apareix i suposem que algun pocavergonya l'ha robat.

Mentriments ell destralejava, jo estava arraulit en una cantonada de la taula, amb el cap cot, fins que em vaig atrevir, a dir-li:

"Tio" no es preocupe per eixe porquet perquè realment, el té vostè en la seua porcatera.

Jo l'havia vist corrent pels carrers, sense que ningú s'ocupara d'ell i he pensat que s'hauria escapat d'alguna casa, així que he decidit portar-me'l ací, i el té vostè en la porcatera, però per favor no s'enfade.

Sorpresa, renyina, promesa de mai més fer una cosa semblant, i eixida corrent de l'oncle, dirigint-se a no sé qui, per tal de calmar els ànims de la gent del poble, i assumint la responsabilitat que li poguera cabre, per tindre a sa casa un nebot, que en la seua ignorància, havia comés una falta, que havia posat els pèls de punta als habitants del poble, tot i que així i tot, també aquell any es va condimentar una bona "Fesolà", en la Nit de Sant Antoni.

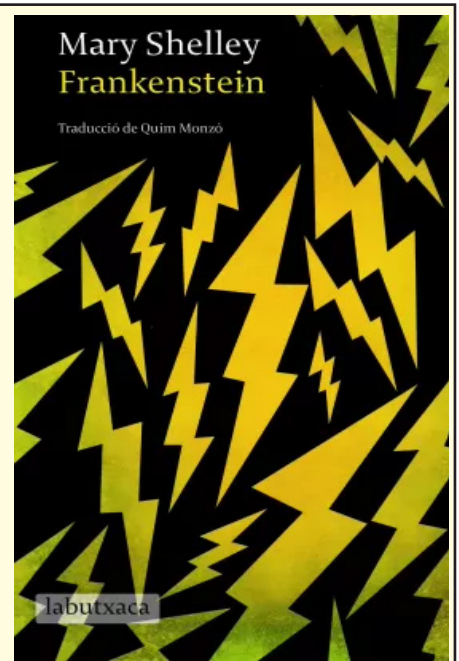
Són les coses dels xiquets que, al igual que fan alguns polítics amb els seus actes, molt interessats, poden arribar a provocar sotsobres inesperades i imprevisibles

LA POLTRONA DE LLEGIR

FRANKESTEIN - Mary Shelley

Lorena Barroso

Començarem l'any amb la novel·la d'una dona valenta, apassionada i visionària, Mary Shelley encarregada de traure de l'ombra el llegat de la seua transgressora i revolucionària mare Mary Wollstonecraft profeta del *mee too*. En una nit màgica, com recorda la pel·lícula espanyola "Remant al Vent", es va crear un mite universal "el monstre" de Frankenstein. Una gran novel·la de ciència-ficció que ens qüestiona sobre la condició humana, una joia de la literatura que va haver de publicar-se amb un pseudònim. Una dona parlant de temes científics en el segle d'enou?. D'aquesta novel·la Quim Monzó ha fet una estupenda traducció, que la podeu trobar a l'Editorial *la Butxaca*. Espere que la gaudiu i vos desitge un bon Any.

COSES DEL NOSTRE POBLE

MARIA LLÀCER

Santa Gil - Vicent Rubio (Cronista oficial)

La soprano valenciana, descansava i reposava forces a l'Eliana

El 19 de març de 1888, naix al carrer Sant Vicent Màrtir de València, María Llàcer Rodrigo.

Estudia en el col·legi de las Madres Escolapias i, de ben menuda, els seus pares noten la bona predisposició per a la música i el cant i l'apunten al Reial Conservatori de Música de València per a la seua formació. Allí estudia amb el Mestre Favaro i, ell mateix, admirat de la bona disposició de la jove pel bell canto li aconsella continuar estudis a Milà. Allí es troba l'afamat tenor barcelonés Melchor Vidal, Mestre de grans dives. I també Salvatore Cottone. Entre els dos varen formar i convertir a Maria en una de les més afamades sopranos de l'època.

Als 21 anys fa la seua primera aparició com a professional al teatre Pagini de Viareggio interpretant Cavalleria Rusticana. El gran èxit obtingut la porta a recórrer la majoria dels teatres d'Europa cantant les més conegudes òperes. La seua veu s'acoblava perfectament a les històries dramàtiques de les òperes més famoses. Així ho corrobora el periodista F. Hernández Girbal en la revista Ritmo quan la va escoltar en el Teatre Calderón de Valladolid interpretant Tristan i Isolda: *"El dúo de amor del segundo acto, sublime por demás, me enterneció hasta la congoja. Nunca, o pocas veces, he vuelto a sentir emoción semejante. Isolda era María Llàcer i Tristan, Walter Kirchoff. ¡Qué dos voces! ¡Qué intérpretes admirables de esta obra! He oído esta obra en distintas ocasiones interpretada por reconocidos intérpretes, pero aquella primera vez sigue viva en mi recuerdo"*.

Maria era una gran coneixedora i admiradora de la música de Wagner i interpretant les seues òperes no en tenia rival. Era molt aclamada i considerada una de les dives més afamades. Conten les cròniques que el seu Do agut superava a l'orquestra i als altres cantants.

Es va casar amb el director i empresari **Ercole Casali** que, aleshores, estava a càrrec del Teatre Reial de Madrid. Junts varen iniciar una temporada de exitoses gires per tot arreu d'Europa i Amèrica en la que la fama de la Llàcer anava en creixement.

Però es preguntareu, i què té a veure esta senyora amb l'Eliana?

Doncs sembla ser, i així consta en una menuda ressenya del periòdic LAS PROVINCIAS de maig de 1927, que el matrimoni descansava i reposava forces després dels llargs viatges en una finca de l'Eliana: *"han llegado de su finca en La Eliana, donde pasaban una temporada, la tiple de ópera María Llàcer y su esposo el empresario don Ercole Casali"*...

Però no en tenim constància —per ara— quina podria haver estat la finca de repòs de la diva. Podria ser una de les finques masia que abundaven per l'Eliana? Existirà encara? Serà ara un xalet reformat o ja estarà enderrocada?...

La gran diva valenciana, reconeguda per tot el món i, com és habitual, poc en la seua terra, es va retirar dels escenaris en 1939. Va ser professora del Conservatori de València, on va començar la seua aventura musical i allí es va jubilar el 19 de març de 1.958.

Mor a Bolonya l'any 1962.

ESTELLESIANES

“Perquè hi haurà un dia que no podrem més i llavors ho podrem tot»

Vicent A. Estellés

UN CEL DE DONES

FENT XARXA

LAILA JICHI RIBERA

Filla d'Ismat Fouad Jichi

(palestí i veí nostre)

Conxa Delgado i Amo

Començar a escriure després de l'entrevista que acabe de fer a Laila no em resulta fàcil, perquè l'emoció provoca que els ulls se m'ompliguen de llàgrimes com les que ella ha vessat mentre parlava amb mi.

És filla d'un palestí que, l'any 1948, sent un xiquet de quatre o cinc anys, va haver d'abandonar la seua casa junt amb la seua família (pare, mare i set germans), amagats als camps de cultiu, mentre els soldats israelians envaiïen Tarshiha, el seu poble, a pocs kilòmetres de Natzaret. Una família de camperols ben situats que cultivaven les terres i que hagueren d'abandonar i anar-se'n de sa casa amb allò que portaven damunt. Sense papers, sense res que els identificara, acabaren vivint en una tenda de campanya a un camp de refugiats de l'ONU al Líban.

Allí, el seu avi va organitzar un xicotet negoci reciclant plàstic. Tota la família col·laborava i, gràcies a això, van poder sufragar les despeses dels estudis del germà major, que tenia una beca a la Universitat Americana. L'avi, que era analfabet, va comprendre ràpidament que *tots els seus fills havien d'estudiar perquè era l'única cosa que no els anaven a poder llevar mai*. Ell també va aprendre a llegir i a escriure en aquest camp.

I la història continua d'una forma bellíssima de manifestació de solidaritat humana. Quan el germà major va començar a treballar va ajudar a que el segon esquerra del camp i estudiara i quan aquest va acabar d'estudiar ho van fer amb el tercer... I així successivament fins que van aconseguir traure'ls a tots. Una família de metges, enginyers, dentistes, físics, arquitectes... gràcies a l'esforç col·lectiu. I els avis anaren a viure al Líban, d'on hagueren d'eixir també a causa de la guerra del Líban per a anar a viure, amb els fills majors, a Kuwait on estaven treballant. I d'on hagueren de fugir quan va començar la guerra del Golf, ja que els palestins perderen els seus treballs i els obligaren a eixir del país. Se n'anaren repartits en quatre cotxes cap a un incert país: *no*

sabien on podrien ser acollits, donada la seua situació. Però el viatge era llarg i l'única carretera transitable s'omplia amb la caravana interminable de cotxes que, a més a més, eren bombardejats. A banda del perill i les situacions de violència per haver de tirar-se a la cuneta quan els bombardejaven, perderen els diners que portaven en una explosió d'un dels cotxes. Una altra vegada a tornar a començar de zero. Però, la força que dona tindre una família unida i la resistència de caure i tornar a alçar-se van fer que continuaren endavant. Com diu Laila, *tenen una intel·ligència i una força emocional tan potent que els ha permès no afonar-se i tirar avant*. Aquesta situació de saber que no pots tornar a casa teua, no tenir país, no sentir-te protegit, la contenen amb anhel, amb

molta pena. Però, amb la força que els caracteritza i l'ajuda mútua que practiquen van aconseguir continuar els diferents camins que la vida els va posar a l'abast.

El pare de Laila, Ismat Fouad Jichi, va vindre a València a estudiar Medicina i ací es va enamorar i es va quedar a viure, per això Laila és veïna nostra, perquè va nàixer a València i ara viu entre nosaltres.

Economista, auditora de professió, treballa a una empresa multinacional i és una dona profundament palestina. De mirada clara i transparent i de pell clara, que em sorprèn per eixa imatge que sempre tenim associada de les persones àrabs de pell i cabells obscurs. Caram, com funcionen els estereotips! Em conta que fins on ella sap, la seua família vivia a Palestina des de fa quatre-cents anys i tots tenien trets clars.

La història familiar em resulta difícil de pair. Hi ha molt de dolor però no odi. Hi ha molta pena, però també molta confiança en què el conflicte es podrà resoldre pacíficament. Però no per això Laila deixa de ser molt crítica amb la situació actual. I opina que Netanyahu és un senyor d'ideologia ultrafeixista que no hauria de governar Israel perquè està abandonant l'extermini del poble palestí. Però no gens el poble jueu que, exceptuant els sionistes, segur que sabrien conviure en un mateix territori. Així ho han fet al llarg dels segles: a Palestina han conviscut les tres civilitzacions en pau i harmonia.

Opina que la seua família encara va tindre sort perquè van poder eixir d'allí, però a Palestina quedaren moltes famílies i persones que han estat patint des de l'any 1947 l'ocupació de les seues cases i les seues terres i els quedà com a única alternativa viure a camps de refugiats a països veïns o a Gaza i Cisjordània. *els palestins no tenen terres. Són els exiliats més eterns de la terra,*

UN CEL DE DONES

FENT XARXA

ja que fa setanta anys que estan en eixa condició. Reconstitueixen les seues cases i quan ja les tenen, Israel entra amb els seus tancs i les tomba. En aquests moments l'entrevista es trenca per l'emoció i les llàgrimes afloren mentre excl-

han tingut una infància com la de les nostres criatures, sols han vist passar tancs, bombes, mort. Al remat, s'han fet forts i ja no tenen por, perquè amb por no es pot viure.

I, aleshores, es pregunta: què estem fent? Si el que ens preocupa és el terrorisme islàmic i que aquests xiquets, xiquetes, mares i pares emmalaltisquen a causa del dolor i el sofriment i passen a formar part d'aquestes organitzacions és perquè estem fallant amb els nostres drets internacionals, amb les nostres lleis i des de la nostra capacitat des del món occidental civilitzat de poder canviar les coses. No podem deixar un poble durant setanta anys, totalment desprotegit i sense aplicar les normes internacionals a tothom per igual. Perquè si s'hagueren aplicat des del principi a Israel, ara no estariem en aquesta situació.

ma: *és tanta la injustícia!* I continua: *els maten, els empresonen i després no els condemnen i els tenen a la presó durant anys... Açò porten fent-lo tota la vida i el que està passant ara a Gaza és un poc la conseqüència de la deshumanització amb què els han tractat: estan tancats amb un mur físic del qual no poden eixir. Porten així uns deu anys en un tros de terra molt xicotet per a dos milions de persones on més de 40% són xiquets i xiquetes. Els donen menjar, amb control israelià, amb l'ajuda humanitària. No els deixen tindre un treball que produïska... No els deixen la llibertat que necessita un ésser humà per viure. Els han llevat la dignitat. I mentrestant, el món observa, però ningú actua.*

No pot ser que un país com Israel amb tant de poder, amb tants diners, amb tant d'armament militar... estiga controlat per un criminal.

Però, jo necessite entendre què vol dir exactament ocupar els territoris. I, ella ho explica amb molta claredat. Des de 1947 Israel ha anant ocupant territoris palestins fins a reduir el territori al que ara és Gaza i Cisjordània- i en els espais que ocupa col·loca colons jueus que són famílies fortament armades i si a algun palestí se l'ocorre tornar a sa casa, és assassinat. Això no es veu perquè no es grava. Allí no hi ha periodistes que ho puguen certificar. Fins i tot xiquets que s'han defensat amb pedres o pals han estat assassinats. Els colons tenen llicència per a matar i mai han estat jutjats ni ho seran mentre hi haja un estat que els encobreix.

Hauríem de fer un esforç d'empatia per poder posar-nos en la pell d'aquests xiquets i xiquetes que han viscut des que van nàixer la mort d'un germà, d'un pare, han viscut haver d'eixir corrents davant d'un tanc o una arma i deixar abandonada sa casa, que han vist, mentre jugaven, morir els seus amics. Hi ha xiquets mutilats, ferits que viuen sense esperança... que han nascut allí i que no coneixen altra cosa, no

Podem fer moltes coses. No ho hem de mirar com alguna cosa llunyana, nadem en la mateixa mar, la Mediterrània que tanta cultura i moments d'esplendor ens ha fet viure. Tenim por de les paraules: Hem de tindre cura de les relacions diplomàtiques, hem de tindre cura del que diem... però no ens adonem d'allò que estem consentint amb accions. Hem d'anar un poc més lluny. Hem de penar els crims d'uns i d'altres sempre, sempre.

La solució que proposa el govern espanyol i alguns altres països europeus de la creació de dos estats és la que s'hauria d'haver pres des del principi. I ara per a aconseguir-lo hauríem de bloquejar totes les relacions amb Israel. Ara el govern espanyol hauria de passar a l'acció. Es sent molt dolguda perquè ella ve d'una família -per part de mare- de fundadors del PSOE. I pensa que un partit que ha lluitat tant pels drets civils i per la democràcia, ha de passar de les paraules a l'acció. Creu que encara que han donat un important primer pas, liderant la Unió Europea en el reconeixement del dret a la creació d'un Estat Palestí, no han de quedar-se amb això, han de ser més contundents.

La seua reflexió incideix en la importància del moment actual que, com diu, marca una línia: hi haurà un abans i un després. Què passarà amb els Drets Humans si s'estan incomplint i no passa res. De què ens servirà l'ONU? Què passarà amb aquest món que hem intentat organitzar i legislar per a poder viure en llibertat i que tants esforços ens ha costat? És aquest el món que volem deixar als nostres fills i filles?

La por que la fa trontollar és que la ciutadania perda la humanitat necessària per a poder conuiu en pau. No li té por a perdre un contracte o a perdre negocis, què podria passar?, es pregunta, que visquérem un poquet pitjor, però si això ens fera guanyar en humanitat, en solidaritat, en comprensió i en convivència, pagaria la pena. Palestina ara som totes i tots!

I jo estic d'acord amb ella.

MUSEU OBERT 1

MECENATGE AL SEGLE XXI

RESTAURACIÓ I RECUPERACIÓ DEL PATRIMONI CULTURAL VALENCIÀ

Reyes Belvis

El passat dia 11 de novembre es va obrir al públic el CAHH, un nou espai recuperat amb un contingut particular. El Palau Valeriola esdevenia el Centre d'Art Contemporani Hortensia Herrero, un referent a nivell de restauració i mecenatge. Hortensia Herrero, mecenes de l'art valencià. La Fundació que porta el seu nom, en col·laboració amb la Universitat Politècnica de València – Institut IVACOR, ja va recuperar espais mítics del nostre patrimoni.

PALAU DE VALERIOLA - CAHH

Avui parlem de mecenatge i projectes d'iniciatives que ajuden a protegir referents del patrimoni artístic valencià.

Assistim a un procés de recuperació i protecció com un reflex de temps passats on el mecenatge i la filantropia formaven en molts casos una certa faceta de sensibilitat i amor a l'art de col·leccionistes o mecenes.

El mecenatge és un fenomen practicat des de fa més de dos mil anys, que sorgeix com a tendència a la protecció, restauració i ajuda, tant a artistes o estudiosos com a la recuperació d'espais artístics.

Segons la RAE, el terme Mecenes es tradueix com a «persona que patrocina les arts i les lletres, persona que dedica part de la seva riquesa a finançar obres culturals diverses». Es qualificaria aquest fenomen de mecenatge com a resposta, símbol d'estatus social, plaer per la bellesa i implicació de recuperació artística o com a inversió econòmica.

CORONA AUSTRALIS 38.89, TOMÁS SARACENO

Des de Cosme de Mèdici (Renaixement), passant per col·leccionistes com els Rothschild, fins a arribar a Hortensia Herrero, van ser mecenes i filantrops de diferents èpoques però amb característiques similars, grans banquers o comerciants que van voler consagrar aquesta disposició d'auge social i inversió en col·leccions de art i protecció formant llegats que avui dia persisteixen en molts casos.

TEMPESTA (O EL MELIC DEL CENTRE), DE JAUME PLENSA

En el cas valencià de la Fundació Hortensia Herrero, i en referència a aquestes recuperacions de patrimoni, ens hauríem de remuntar, a l'any 2012, amb la rehabilitació de l'Ermida de Santa Llúcia, una edificació emblemàtica a València, adequació i accessibilitat era l'objectiu. Així com aturar el deteriorament d'una edificació declarada el 1963 Conjunt Històric Artístic.

Igualment, el mateix any es va escometre la restauració de les pintures murals de l'Església de Sant Nicolau, i l'afermament de l'edifici. La Fundació, juntament amb la Universitat Politècnica, va ser l'encarregada, amb un magnífic equip d'especialistes del Departament de Conservació i Restauració de Béns Culturals, de fer la intervenció.

El següent projecte seria el cas del Col·legi Major de la Seda, 2014-2016. La recuperació de l'edifici significava no només rehabilitar. A més a més, recuperava la història material i immaterial d'una faceta importantíssima de la ciutat de València, ja que el gremi de seders era un referent a la resta del món i un dels potents motors de l'economia valenciana durant segles.

MANOLO VALDÉS. (MENINA), 25 ANYS DE MECENATGE

MUSEU OBERT 2

EL TRÀNSIT MINERAL, CRISTINA IGLESIA

El juny del 2021 van començar les obres de restauració de l'Església dels Sants Joans (Sant Joan del Mercat). El procés es desenvolupa en dos plànols: per una banda, la rehabilitació les deficiències estructurals i constructives de l'edifici i, de l'altra, la restauració de les espectaculars pintures al fresc de la volta de l'edifici, obra d'Antonio Palomino, novament l'equip de restauració IVACOR de la UPV és el que hi intervé. Se n'estima la inauguració el 2024.

I finalment, el Centre d'Art Contemporani – CAHH, el Palau de Valeriola, un edifici emblemàtic ubicat al centre històric, al Carrer de la Mar, un palau del segle XVII però amb vestigis de cultures passades, obre les portes amb una intervenció important, una rehabilitació integral que alberga una col·lecció d'art contemporani amb alguna obra realitzada expressament per a l'edifici.

DESDOBLAR EL TEMPS, OLAFUR ELIASSON

Exemples d'aquestes intervencions ens donen la benvinguda, entrem a l'edifici amb l'obra de Saraceno *Corona Australis*, volums formats per vidres iridescents omplen el vestíbul, aportant llum, color i ingravidesa.

Travessant el vestíbul l'obra de Jaume Plensa, *Tempesta*, es converteix en el melic del centre, lletres en diàlegs formant paraules i pensaments.

Destacar l'espectacularitat de *El Trànsit mineral*. Cristina Iglesias, com a nexa d'unió entre arquitectures, túnel orgànic i oníric, dins el seu univers particular.

El treball d'Olafur Eliasson, *Desdoblar el temps*, ens introdueix en un pas de color que no desemboca enlloc, ens fa pensar en el seu recorregut.

I per últim destacar en aquesta tasca de mecenatge, en el sentit més estricte d'apostar per un artista, la col·lecció d'obra del valencià Manolo Valdés, la seua obra obre i tanca la col·lecció. Durant més de 25 anys ha reunit obra de l'artista.

En definitiva, una nova aposta per a València, un exemple de mecenatge en ple segle XXI, on s'ajunten la restauració i la rehabilitació del patrimoni artístic, a l'hora que fa de contenidor de referència com a Centre d'Art Contemporani

ESPAI BIBLIOTECA – Bpm

Aquest desembre ens ha envaït l'esperit nadalenc i tenim preparades activitats al voltant del Nadal per als menuts i les menudes de la casa amb música, manualitats, taller d'il·lustracions i narracions de la mà d'**Eva Domingo, Marta Pellicer i Iván Alfaro**. Per a la joventut i persones adultes hem preparat moltes novetats literàries, que les Magues de Gener s'han avançat. Per al 2024, dins de la programació de **la Festa Gran de l'Hivern: la Festa de Sant Antoni del Porquet**, el dijous 18 de gener a les 17:30h, **Vicen Córcoles i Joana Galdón** ens contarán el conte "*Sant Antoni del Porquet i Carxofeta, la reportera més festera*". A febrer celebrarem el Dia de la Dona i la Xiqueta en la Ciència amb un taller de científiques a càrrec de **Marta Pereira**, on descobrirem la vida apassionant de científiques la importància de la seua aportació a la ciència. A on? Doncs esteu a l'aguait, que si tot va bé, serà a la nova biblioteca.

TEXT:
VICEN CORCOLES

IL·LUSTRACIONS:
JOANA GALDÓN
VICEN CORCOLES

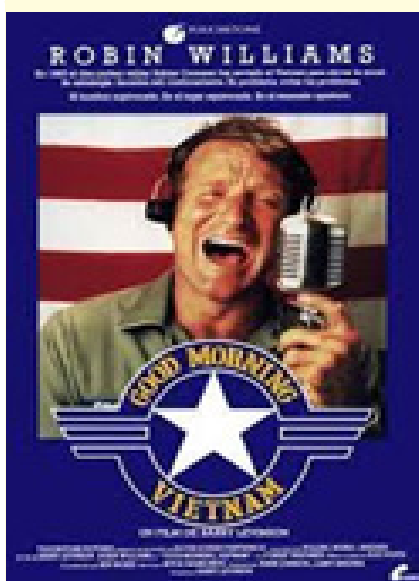
18 de gener a les 17:30h
Biblioteca de l'Eliana

Good Morning, Vietnam! Happy Christmas!

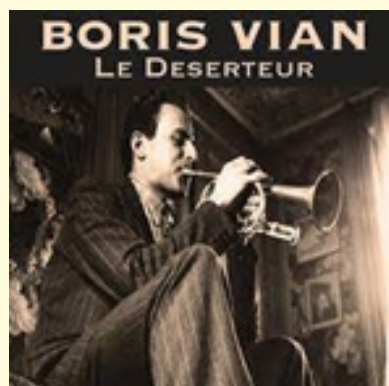
Jaume Martínez i Bonafé

«Gooooood morning, Vietnam!!» és el crit, amb el que un militar, discjòquei de la ràdio, desperta els soldats nord-americans a Saigon perquè mentre als helicòpters sona una exquisida base musical del millor rock (*Creedence, Doors, Animals, Them, Rolling, Joplin, Marvelettes...*) les tropes nord-americanes metrallen els poblats vietnamites, el 1965. Una pel·lícula de la productora Disney, així que poc pot estranyar l'oblit històric i la falsa imatge dels EUA com el país que vol posar les coses en ordre.

Però les guerres tenen també en la cançó una resposta política. En 1966 el grup valencià Los Huracanes, publica *Días sin mañana*, una bona versió de la cançó de Barry McGuire *Eve of Destruction*: «Y tú / llevas el rencor / de un fusil / porque tú no crees / que los odios son / semilla de destrucción». El llistat de la cançó antibel·licista és molt llarg i, no obstant això, encara insuficient quan ara mateix les bombes arrasen el territori i la vida a Palestina. Va ser a Nablus, allí a Palestina, on Txarango va compondre *Resiste y Grita*: «Si te quieren callar canta con rebeldía». I ara és ja un himne de vida i resistència. I quantes vegades més cantarem *Imagine* o *Happy Christmas [War Is Over]* de John Lennon?, fins a arribar a dir amb Extremoduro: *Otra inútil canción para la paz*: «Me ha cagado en la calle una paloma / Que llaman "de la paz, la mensajera"».

Amb el Nadal sempre torna Nit de Pau, segurament la nadala més cantada arreu del món. Composta a Salzburg

l'any 1818, va ser la causa el 24 de desembre de 1914, d'un alto el foc a Nadal durant la Primera Guerra Mundial. Conta el relat que cantant-la uns soldats en alemany i des de l'altra trinxera en anglès, propiciaren una treva sense tirs ni bombes. La cançó s'ha versionat en quasi tots

els idiomes del món, i en valencià la podem escoltar i cantar en la versió de Lluís Miquel i Carraixet.

Si el sopar familiar agafa un to més laic, sempre podrem cantar amb *Obrint Pas*: *Benvinguts al paradís*: «Tristeses

creuant les fronteres / Murs i helicòpters als deserts / Somriures compartint favelles / Racisme i odi als teus carrers». I si teniu una neboda rapera us cantarà l'Ojú de Las Niñas: «*Tiempo extraño, tiempos raros pa la peña en este planeta, / seguiremos luchando por nuestros hijos / pa que puedan chupar de la teta*».

A eixes altures jo ja seré al racó de la gramola amb *Le déserteur* de Boris Vian: «*Monsieur le Président / Je vous fais une lettre / Je viens de recevoir / Mes papiers militaires / Pour partir à la guerre / Monsieur le Président / Je ne veux pas la faire*». I en un moment de la nit s'obriran les finestres per cantar amb Raimon i els pastors que caminen a la *Missa del Gall*: *No creguem en les pistoles: per a la vida s'ha fet l'home / i no per a la mort s'ha fet*.

Enllaços

Good Morning Vietnam "Fortunate Son"
<https://youtu.be/s8z6cbThnQQ?si=Wq6RGQyBRaGV9sQi>

Txarango - Resiste y grita
<https://youtu.be/6u3Kz8Mwo-Y?si=1bg1X4EMAIOr6B7A>

Los Huracanes: *Días sin mañana* "Eve of Destruction" (2015)
<https://youtu.be/k3d5n48Bhm4?si=gLWL4-R9R5VQZvtK>

Lluís Miquel i Carraixet. Nit de Pau
<https://youtu.be/Dt8ZfblcPVo?si=meo9kzCEJz7YH8DV>

Happy Christmas [War Is Over]" de John Lennon
<https://youtu.be/flA5ndOyZbl?si=yTZjflbMBhPPybo>

Obrint Pas: "Benvinguts al paradís":
https://youtu.be/4SwRnHNI7E8?si=QbAZ_iOlfAw9HLMm

Las Niñas: Ojú!
<https://youtu.be/8amVtmKhU6Y?si=0y7bcrCgVcWkXVYa>

Boris Vian. *Le déserteur*:
https://youtu.be/Ha_ju5Mz4I?si=KHgpDGjN0yPMkdCg

Raimon: *D'un temps. D'un pais*- <https://www.youtube.com/watch?v=PoRJK9M1gsc>

RUTES CULTURALS

XÀTIVA - I *Text i fotos, Vicent Julià*

Xàtiva dista de L'Eliana 84,3 km, per l'AP-7, A-7 (sortida 395 a CV-58) i N-340, on arribarem en uns 60 minuts.

La Ciutat de Xàtiva pertany a la comarca de la Costera de la qual n'és la capital, coneguda com la ciutat de les mil fonts, està situada al sud i interior de la província de València, entre la conca del riu Albaida i el seu afluent el Cànyoles, a 120 ms. Compta amb 29.637 habitants, ciutat important històricament des de les èpoques ibera, àrab i fins i tot anterior amb restes de l'Homo

neandertalensis del Paleolític Mitjà a la Cova Negra. A la dominació musulmana va viure una etapa d'esplendor, compta amb importants restes arqueològiques.

Seu episcopal a l'època visigòtica. En l'any 1238 Jaume I va

promulgar, segons algunes fonts, el primer costum el 21 de març, a Xàtiva, conferint jutges civils i criminals, així com la Cambra dels Jurats de València, a la ciutat.

Important va ser també a l'edat mitjana, rivalitzant amb les ciutats de València i Oriola, a l'època foral a les Corts del Regne de València, va ser vila reial important a les Corts (1261-1707), considerada la segona ciutat del Regne.

Bressol de personatges de remarcad renom com la dels dos papes de la família Borja (Calixt III i Alexandre VI), i el pintor Josep de Ribera, l'Espanyolet, tots ells amb escultures a l'interior de la població.

Va tenir rellevància estratègica a la

Guerra de Successió el 1707, va ser baluard i valedora de l'Arxiduc Carles d'Àustria en la contesa successòria a la corona d'Espanya. Després de la Batalla d'Almansa, Xàtiva va ser assetjada, atacada, saquejada i incendiada per les tropes capitanejades pel tinent general borbònic Claude François Bidal d'Asfeld, seguint ordres del primer rei borbó entronitzat a Espanya Felip V. Es va canviar per designi real el seu nom per "Colònia Nueva de Sant Felipe", expulsant els seus habitants. Des de la seva crema el 19 de juny de 1707, als habitants se'ls anomena socarrats.

L'any 1811, el diputat Joaquín Lorenzo Villanueva va recuperar el nom de Xàtiva a les Corts de Cadis.

MAGISTER DIXIT

“De llibertat, no en tenim mai prou”

Vicent Ventura

EL PORQUET DEL TIO VORO

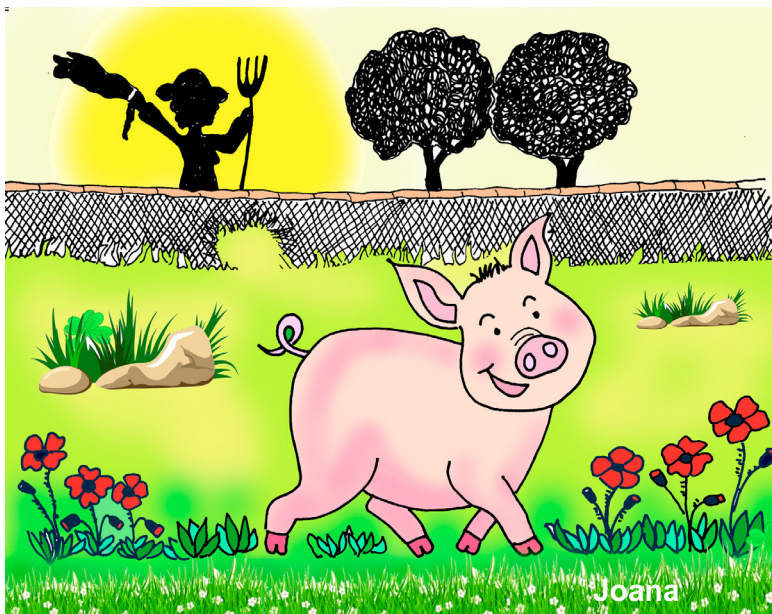
Text, Vicen Córcoles - Dibuix, Joana Galdon

Al corral del tio Voro hi havia gallines i conills. També un ruc de crinera taronja que passava el dia al camp amb l'amo que el portava a llaurar la terra. Cebes i carxofes, que la terra això donava.

De gallines n'hi havia poques, quatre o cinc que donaven bons ous, perquè el gall del tio Voro era un gall... dels bons. De conills, un bon grapat, per cuinar la paella dels diumenges, que els pobres animalets ja tenien el seu destí marcat.

Però el més bonic de tots els animals que tenia Voro al seu corral era el porquet que havia nascut tres mesos abans. La trugeta, la mare, ja l'havien venuda a un home de Múrcia que la volgué comprar. El garrí, ja deslletat, corria solt pel corral i també per la casa, que per tots els forats s'hi colava. Així un dia apareixia en l'excusat –és a dir, el vàter– i un altre damunt del llit.

La tia Perla (quin nom més bonic!) era la dona del tio Voro, una dona molt arreglada i neta. De bona presència i sempre amb la casa ben curiosa. Per culpa del porc, es passava el dia rondinant, ja que no parava de xafar-li el terra quan estava mullat, de desfer-li el llit quan ja estaven els llençols estirats, o pitjor encara, li deixava algun ex-

La
Tia Perla es passava
el dia rondinant: bestiola
de Déu, tots els dies m'has
d'embrutar la casa!!

crement per terra, que més d'una vegada acabava apegat a la sola de l'espardenya.

-Bestiola de Déu!– cridava –Tots els dies m'has d'embrutar la casa! Un dia d'estos et convertiré en botifarres!
I d'una *manotà*, apartava l'animalet de damunt del sofà on se n'havia pujat.

La tanca del corral era una tanca alta, però vella i un poc rovellada. Tots els dies el tio Voro la mirava i pensava que l'havia de reparar, però no trobava el moment de fer-ho. Tanta era la feina que el camp li donava.

Així que un mal dia, el porquet del tio Voro, curios l'animalet, va colar el seu morret per un forat que hi havia a la tanca i, a poc a poc, fent força amb les curtes potes, el va engrandir, de tal forma que per ací es va escapar.

Solt el porc, correu pel camí que unia la casa del tio Voro amb els primers carrers del poble; carrers de terra i de pols, on jugaven els xiquets a les bitles o a la pilota en eixir d'escola.

El porquet es va topetar amb la colla de xavals que, en veure'l passar, tiraren darrere del porc fins que el pillaren tres carrers més avall.

La tia Perla, en adonar-se de la fugida, començà a cridar i cridar, desesperada perquè era una peça valuosa per als menjars de l'hivern que ja s'acostava i per al dinar de Nadal. I plorava pensant en les llonganisses que no podria tastar.

En aquestes estava quan el seu marit arribà a la casa amb el ruc i, oh sorpresa!, amb el garrí al llom. I és que els xiquets sabien de qui era el porquet i el tingueren nugat fins que veieren passar el tio Voro en tornar a casa.

L'alegria de Perla fou immensa. Tot i que no sabrem mai si per l'estima que a la cap i a la fi li havia pres a l'animal o... pels pernills que podrien menjar

Han passat 30 anys i seguim igual...

LES NOSTRES PARAULES

MONIATOS

Pasqu Martínez

Ja ha arribat l'hivern, o això diu el calendari, un dels productes típics per als dolços d'ara és el moniato, anem a investigar un poc sobre aquesta paraula.

El Diccionari Normatiu Valencià diu:

1. *BOT./AGR.* Tubèrcul comestible de la moniatera, oblong o fusiforme, de polpa groguenca o rogenca, rica en fècula i sucre.

El D'Estudis Català:

1. *m. [AGA][BOS]* Arrel tuberosa comestible de la moniatera, oblonga o fusiforme, de polpa groguenca o vermellosa, rica en fècula i sucre.

El CBV:

1. Tubèrcul de la planta convolvulàcia *Convolvulus Batatas*, de fulles alabardades, angulosos sinuades, peduncles amb tres o quatre flors de corol·la purpurina; el tubèrcul sol ésser llarguer, més gros que la patata i de gust dolç; cast. *boniato*.

Sembla que també ens ha arribat d'Amèrica, concretament de la zona compresa entre Mèxic i Venezuela, Colòmbia i Equador, on era part de la dieta local des de l'època precolombina, ací ens va arribar al segle XVI.

El nom català moniato tindria el seu origen en el mot *boniato*, que va aparèixer a les Antilles però del que es desco-neix l'origen.

I, com sempre es una paraula que usem per a altres significats com per exemple:

Referint-nos a persones:

- curt d'enteniment o apardalat, un dels insults més utilitzats, "*ma que eres moniato*"

I en frases fetes:

- Quedar-se de pasta de moniato (molt sorprés) // De fesols i de moniatos no te fies que fan flatos

I vos deixe unes quantes pàgines per si voleu saber-ne més.

<https://www.avl.gva.es/lexicval/>

<https://dcvb.iec.cat/results.asp?word=moniato>

<https://termcat.blog.gencat.cat/2017/10/31/termedelasetmana-moniato/>

<https://www.encyclopedia.cat/gran-encyclopedia-catalana/moniato>

CEL OBERT Hivern 2024 - EDITA: Centre d'Estudis Locals de l'Eliana (CEL) - CIF: G-97 358 113

info@celdel Eliana.com - www.celdel Eliana.com - www.celdel Eliana.com/2024hivern - Tel. 678 57 80 17

CONSELL DE REDACCIÓ, Rafa Desco, Conxa Delgado, Pasqu Martínez, Robert Fuster, Janto Gil.

COL-LABOREN: Reyes Belvis, Jaume Martínez, Pedro Uris, Lorena Barroso, Vicent Julià, Biblioteca P. Municipal, Víctor Iñurria, Vicent Rubio, Vicen Córcoles, Joana Galdón

ASSESSORS LINGÜÍSTICS: Robert Fuster - Pasqu Martínez

Maqueta edició paper, Janto Gil - Maqueta edició digital, Robert Fuster - Coordina, Janto Gil

Si voleu participar, proposar o ser membres del CEL, només heu de posar-vos en contacte: info@celdel Eliana.com - tel: 678 57 80 17